

narwa per la 1.ª ed. del REW, va adoptar NAUFRAGARE a la 3.ª edició de REW, 5854, amb alguns escrúpols; 6 Bloch (1932) vacil·lava, però Wartburg a la 2.ª edició d'aquest (1950) ja considerava *narwa* de ser l'origen molt probable de *navrer* (però per a després canviar d'opinió a favor de l'escand. *nafarr*, veg. infra); Alcm d'acord amb REW₁ acceptà *narwa*. Bàdia Margarit, en un article sobre els reflexos ibero-romànics de FERIRE (RLiR XIX, 39-58, esp. 52ss.), tot i veient les afinitats semàntiques entre el peninsular *nafregar* i gallo-romànic *navrer-nafra* trobava poc conciliable un desenvolupament des de NAUFRAGARE 'patir naufragi' a 'ferir (amb una cosa talladora)', i va suggerir una solució de compromís, assignant *narwa* a les formes del francès i de l'occità, i NAUFRAGARE a la família de *nafregar*; i pel que fa a la forma catalana, que comparteix amb l'ibero-romànic *nafregar* el sentit de 'ferir (en les bèsties de sella)', hi va veure un encreuament de dos ètims, *narwa* per a 'ferir' i NAUFRAGARE per al sentit especialitzat.⁷ JCoromines (DECH IV, 204-6) per la seva banda defensant la relació de *nafra* amb *nafregar*, fa un resum de totes les dificultats que militen en contra *narwa*: en primer lloc, remarca l'obstacle semàntic atès que 'ferida' no és 'cicatriu', i aquest ha estat sempre el sentit del mot alemany, pròpiament 'estretor', per ser el femení de l'adj. corresponent a l'anglès *narrow* 'estret'; en l'aspecte fonètic hi ha una dificultat més greu puix que el grup germànic *-rw-* no dona *-vr-*⁸ i molt menys podria donar *-fr-*, forma més antiga en francès i geogràficament molt més estesa; altrament, el verb és anterior en totes parts al subst. *nafra*; ultra això, hi ha les consideracions d'ordre geogràfic i històric: com que el francès a penes té mots presos directament de l'alt-alemany, hom haurà de postular l'existència d'aquesta paraula en el francic, però en realitat és molt estrictament alemany, estrany no solament al gòtic i a l'escandinau (ja que el danès *narv* i suec *narf* solen mirar-se com a manlleus alemanys), sinó també a l'anglosaxó, el frisó i el neerlandès. Endemés, hi ha el factor cronològic, car es tracta d'un mot relativament tardà que no apareix fins a c. 1100.

Derivar la família *navrer* ~ *nafra* de NAUFRAGARE mitjançant una etapa de *nafragar* o *nafregar* té molts factors al seu favor i ha trobat molta accepció: ultra C. Michaëlis, Gamillscheg, Meyer-Lübke, JCoromines, s'hi han adscrit Priebisch (ZRPb. XIX, 14-7, 1895), i Jud (Rom. LXII, 153, n. 3),⁹ i Alessio (RLiR XVII, 190-1). Notem que NAUFRAGARE 'naufragar-se, patir naufragi' s'havia utilitzat ja en llatí clàssic en el sentit de 'malgastar un el seu patrimoni', i en aquest sentit és comú en els texts dels Ss. v i vi i posteriors, i NAUFRAGIUM es diu en les Fórmules Andecavenses i en Gregori de Tours de qualsevol calamitat;¹⁰ en *Lex Visigothorum naufragare* és 'causar dany, perjudicar': «Si pratrum defensum a pecoribus naufrageatur».¹¹ Els reflexos ibero-romànics de NAUFRAGARE presenten uns desenvolupaments semàntics d'acord amb aquestes bases i arriben a tenir sentits molt semblants o idèntics als de *navrer* (fr.) i *nafra* (occ., cat.). En les *Glosses emilianenses* (meitat S. x), n.º 20, 21, *nafregar* apareix

com a equivalent dels ll. *desolare* i *dextruere* (= *destruere*), i en les *Glosses silenses* (segona meitat del segle x) *nafregatu* interpreta el ll. *sordidatum* usat en al·lusió a sacrifici (de carn) corromput o s'ha fet malbé.⁵ Aquest sentit de *nafregar* 'corrompre's, fer-se malbé' continua tenint eco en el S. XIII en el *Fuero de Alarcón*, 745a: «Et si mançebo soldadado ouiera paria [=tingués tractament carnal] con nodriza de su senor, e por aquella occasion la leche fuere *nafregada* [=cf. *Fuero de Alcaraz* «la leche fuere corrupta»] y el fijo muriere, sea enemigo» (citem de l'ed. J. Roudil, París, 1968); d'altra banda, *nafregar* és 'maltractar' en el *Fuero de Brihuega*, S. XIII (Cejador, *Voc. Med.*, 285), i en *El Libro de Cavallos* ja es refereix a un nervi danyat o ferit: «E si la carne fuere llagada e si el nervio es *nafregada* o podrido» (ed. G. Sachs, Madrid 1936, p. 79), i en el *Fuero de Medinaceli* tenim el sentit de 'danyar un membre del cos': «Qui naufragare miembro dotro peche xxx et vii mencales e medio» (Muñoz, *Col. de Fueros*, p. 437); notem que aquest darrer significat tan prop de 'ferir' o 'causar ferida' és viu avui, com hem indicat ja, en gallec *esnafarse* «machacarse, lastimarse, darse un golpe en distintos órganos». En els textos forals portuguesos (*anaufragarse* té el sentit de «morir (una bestia)», o 'esdevenir inútil (una bestia) per a treball o servici': «Et homine a qui se *anaufragaret* suo adestrado», *Foro de Planella* 1185 (el mateix passatge amb variacions gràfiques en *Foro de Evora* 1166, *Foro de Abrantes* 1179)).¹² En el *Fuero de Carcastillo de Navarra* (c. 1130), *navargar* és 'tenir una bèstia de sella nafres' («si caballos si *navgaren* aud plagas habueri[n]t»).¹³ Aquest darrer sentit, que viu encara en aragonès i també en cat., després apareix en *Fuero de Teruel*, ms. A del S. XIII: «El logador que la bestia aurá recebido sana e antes que la torne a su senor está bestia enclouada o *nafregada* o en el costado dannado... el logador fasta xxx.^a dias la tenga e la curie» (§ 623.4; citem de l'ed. de M. Gorosch, Stockholm, 1950).

En el territori gallo-romànic la documentació de *naufragare* no és tan abundant, però en un ex. que figura en el *Capitulare de Villis* (c. 800) té la mateixa noció de 'malgastar' o 'fer-se malbé una cosa': «[Judices villarum] praeviderent faciant quod [vinum] nullo modo *naufragatum* sit» (Niermeyer, *Mediae Latin. Lex.*, p. 715), i més important encara tenim en *Annales Bertiniani* (any 870) de Hincmar, arquebisbe de Reims, el significat de 'causar-se dany (una persona), ferir-se': «Quo Hludowicus dum pergeret, ad Flamereshem in pago Ribuario venit, et de quodam solarío vetustate confecto sub lignis (fractis quibusdam suorum), cecidit, et aliquantulum *naufragatus*, in brevi convaluit» (citem de Winkler, *ZRPb.* xxxvii, 524). El sentit de 'causar dany', que fou prevalent en occità medieval, no devia ser estrany en català tampoc com ho suggereix el subst. *naufrages* del doc. de 1180: «Retinemus nobis in ipsa quadra primicias... et retinemus partem de trobas et de quarteires et de *naufrages*» (*Cartul.* de St. Cugat III, p. 279); notem, a més, el sentit del català med. *naframent* 'perjudici' (veg. avall).